

**PROVIDA MATER
KONSTITUCJA APOSTOLSKA**

**o stanach kanonicznych oraz Instytutach świeckich mających za cel osiągnięcie
doskonałości chrześcijańskiej**

**PIUS BISKUP
Sługa Sług Bożych.
Na wieczni rzeczy pamiętkę.**

Acta Apostolicę Sedis, XXXIX, pag. 114

Dzieje Kościoła na całej swej przestrzeni, rozliczne pouczenia Papieży, Soborów i Ojców Kościoła oraz kanony prawa kościelnego wyraźnie dowodzą, z jak głęboką miłością macierzyńska, troskliwa matka nasza Kościół niestrudzenie zabiega, ażeby umiłowanych synów⁽¹⁾ swoich, którzy mozolnie, lecz chętnie idąc drogą rad ewangelicznych, poświęcają całe życie Chrystusowi Panu, uczynić godnymi zamierzeń Boskich i powołania anielskiego⁽²⁾.

Od zarania chrześcijaństwa Kościół, nauczający wyjaśniał naukę Chrystusa⁽³⁾ i Apostołów pełną przykładów wskazujących⁽⁴⁾ drogę do doskonałości, wykładając, na czym polega istota życia, doskonałego i jak je należy ułożyć. Trudem i pracą krzewił ducha całkowitego poświęcenia się i oddania Chrystusowi tak owocnie, że już pierwsze gminy chrześcijańskie stały się dobrą glebą pod zasiew rad ewangelicznych, zapowiadająca obfite plony⁽⁵⁾.

Niebawem, jak łatwo można wykazać na podstawie dzieł Ojców Kościoła, współczesnych Apostołem⁽⁶⁾ i starożytnych pisarzy kościelnych, w wielu gminach chrześcijańskich zapanowała taka gorliwość, że zaczęły powstawać ogniska zbiorowo drżących do doskonałości, znane pod nazwą ascetów, wstrzemięźliwych, dziewic i innych. Grupy te wyodrębnione w chrześcijańskim społeczeństwie były cenione⁽⁷⁾ i czczone przez ogół.

W ciągu wieków Kościół wierny Chrystusowi Panu, Oblubieńcowi swemu i zawsze niezmienny, pod natchnieniem Ducha św. stopniowo rozwijał pojęcie stanu doskonałości aż, do ukształtowania się dzisiejszego kodeksu prawa kanonicznego. Jak matka przygarnia tych, którzy z ochotą w różnej formie publicznie postanawiali pójść tą drogą. Ze zdwojoną troskliwością otaczał opieką trwających w świętych zamiarach. Przede wszystkim nie tylko, przyjmował przyrzeczenie składane publicznie w obliczu Kościoła, pójścia drogą doskonałości - jak dawniej owo czcigodne błogosławieństwo⁽⁸⁾ i poświęcenie dziewic dopełniane liturgicznie - lecz jeszcze uprawomocnił je i popierał, przywiązując doń skutki prawa kanonicznego. Od chwili ogłoszenia edyktu Konstancyjnego odnosi się ze szczególną życzliwością do ślubów doskonałości, składanych publicznie w stowarzyszeniach, które zostały powołane do życia za jego wyraźną zgodą.

Widoczny jest związek między historią świętości Kościoła i apostołatu katolickiego a dziejami kanonicznego życia zakonnego, nieustannie rozwijającego się różnorodnie, ale coraz bardziej jednolicie za łaską Ducha św., Wiecznego Ożywiciela. Kościół także w dziedzinie prawa ściśle trzymał się zasady postępowania, którą Opatrzność Boża wyraźnie wskazywała.

Nic więc dziwnego, że stan kanonicznej doskonałości tak prawnie ułożył, że mógł na nim, jako na jednym z kamieni węgielnych oprzeć gmach karność kościelnej. Stąd stan publicznej doskonałości został włączony do rzędu trzech głównych stanów kościelnych. Z niego właśnie wyłonił się w Kościele drugi stan osób zakonnych (kan. 107) Jest to rzecz bardzo znamienita; bo o ile dwa pierwsze stany, tj. kapłański i świecki wywodzą się z prawa Boskiego i woli Kościoła (kan. 107, 108, § 3) - i w jego ustroju mają swe źródło, to stan pośredni zakonny skupiający kleryków i laików (kan. 107) wypłynął z zasadniczego celu Kościoła, tj. uświęcenia. Do tego celu należy dążyć skutecznie i w odpowiedni sposób.

Kościół nie poprzestał na tym. Aby podkreślić znaczenie publicznych i uroczystych ślubów uznaje je jedynie w stowarzyszeniach przez siebie założonych i zorganizowanych, o odpowiednio surowym trybie życia, tj. zakonach (kan. 388, 1°), których ogólny ustrój, po dokładnym i szczegółowym badaniu, Kościół powagą swą zatwierdził i tych, których zamierzenia i reguły w poszczególnych wypadkach nie tylko wielokrotnie rozważył, lecz i wypróbował.

Kodeks prawa kanonicznego ściśle określa, że stan kanonicznej doskonałości istnieje tylko wówczas, o ile profesja została złożona w zakonie zatwierdzonym przez Kościół. Karność w tej dziedzinie tak mądrze ujął Kościół w kanony, że dla zakonów kleryckich, w ogólnych sprawach ich życia, zakony spełniają rolę diecezji a przynależność do zakonu jest równoznaczna z inkardynacją klerycka (kan. 111, § 1, 115, 585).

Zdawało się, że już nic nie należy uzupełniać w zakresie kanonicznego stanu doskonałości, skoro kodeks Piusowo-Benedyktyński, po uporządkowaniu prawodawstwa zakonnego, w starannie opracowanej drugiej części księgi drugiej o zakonach, stan kanoniczny doskonałości oficjalnie potwierdził, kończąc dzieło Leona XIII, zawarte w jego wiekopomnej Konstytucji "Conditi a Christo"⁽⁹⁾. Kodeks ten zaliczył Zgromadzenia o ślubach prostych do zakonów w ścisłym tego słowa znaczeniu. Kościół jednak z właściwą sobie szczodrobliwością i z prawdziwie macierzyńską dobrocią uważał za stosowne dla kanonicznego uzupełnienia zamieścić w prawodawstwie zakonnym krótki rozdział. W rozdziale tym (tyt. XVII, ks. II) postanowił zrównać stowarzyszenia zasłużone wobec niego i społeczeństwa, z kanonicznym stanem doskonałości, chociaż te byłyby pozbawione niektórych przepisanych prawem form zewnętrznych, niezbędnych do pełni kanonicznego stanu doskonałości, jak np. ślubów publicznych (kan. 488, 1° i 7°; 487), lecz w rzeczach zasadniczych nie odbiegłyby od właściwego życia zakonnego.

Kościół po prawnym uporządkowaniu całości z wielką mądrością, rozważą i miłością zatroszczył się o liczne zastępy tych, którzy porzuciwszy świat, chcą żyć w nowym stanie kanonicznym, mającym za cel zasadniczy osiągnięcie doskonałości. Najdobrotliwszy Pan, który wszystkich⁽¹⁰⁾ wzywa⁽¹¹⁾ nieustannie do kroczenia drogą doskonałości zarządzeniem Opatrzności Bożej sprawia, iż we współczesnych nam czasach największego upadku moralności zjawiają się liczne szeregi dusz wybranych, a wśród nich jednostki pałają szczególnym pragnieniem doskonałości. Opatrzność Boża także sprawia, że dusze z woli Bożej żyjące w świecie mogą znaleźć lepsze formy stowarzyszeń, odpowiadające ściślej potrzebom czasu i bardziej sprzyjające rozwojowi życia doskonałego.

Powierzając szlachetne porywy dusz ku doskonałości opiece kierowników duchowych, zajęliśmy się stowarzyszeniami, które swych członków w życiu zewnętrznym, jakby za rękę prowadząc, wiodą drogą, prawdziwej doskonałości.

Nie jest tu mowa o wszystkich stowarzyszeniach czynnie dążących do doskonałości chrześcijańskiej, lecz tylko o tych, które w swojej konstytucji i hierarchii władz, w nieograniczonym wyrzeczeniu się wymaganym od członków w ślubach i w sposobie realizowania swych zadań, istotnie, zbliżają się do kanonicznego stanu doskonałości, a szczególnie są bliskie stowarzyszeniom bez ślubów publicznych, chociaż nie prowadzą wspólnego życia zakonnego, lecz używają innych form organizacyjnych. Stowarzyszenia te występujące pod nazwą "Instytutów świeckich" zaczęto zakładać z natchnienia Opatrzności Boskiej w pierwszej połowie ubiegłego stulecia. Celem ich było, wierne realizowanie w świecie rad ewangelicznych, oraz pełnienie obowiązków miłości na szerszym polu, w wykonywaniu których rodziny zakonne napotykały⁽¹²⁾ na mniejsze lub większe trudności wpływające z ducha czasów.

Pierwsze Instytuty tego rodzaju dobrze się zasłużyły swoją działalnością, surowym doborem członków, starannym kształceniem i sprężystą organizacją życiową wymownie dowiodły, że także w świecie; za szczególną łaską Bożą i powołaniem, można dojść do dużej doskonałości wewnętrznej zbliżonej do życia zakonnego i że one (Instytuty) są najlepszym narzędziem pracy apostołskiej. Ze względu na dodatnie strony stowarzyszenia wiernych, tak jak i zgromadzenia zakonne, niejednokrotnie zasłużyły na uznanie ze strony Stolicy Apostolskiej⁽¹³⁾.

Pomyślny rozwój Instytutów wskazuje, jak rozliczne usługi mogą one oddać Kościołowi w pracy nad zbawieniem dusz.

Instytuty te mogą spełniać zadania następujące: umożliwiają prowadzenie życia doskonałego nawet w wypadkach, w których życie zakonne jest niemożliwe, albo nie odpowiednie; przyczyniają się do znacznego odradzenia życia chrześcijańskiego rodzin, do uświęcenia poszczególnych warstw społeczeństwa świeckiego przez codzienne stykanie się z życiem doskonałym; zastępują kapłanowi zakonników w wykonywaniu czynności kapłańskiej w wypadkach, gdy czynności te są im zakazane i niedostępne. Co prawda doświadczenie uczy, że ta droga doskonałości bez norm przewodnich, bez pomocy szaty zakonnej i w nieobecności przełożonych, nastęrcza dużo trudności i niebezpieczeństw. Stąd powstały, dyskusje, na temat określenia charakterów pierwszych Instytutów oraz stosunku do nich Stolicy Apostolskiej.

Uważaliśmy za stosowne wspomnieć o dekrete "Ecclesia Catholica", wydanym przez św. Kongregację Biskupów i Zakonników, potwierdzonym⁽¹⁴⁾ dnia 11 sierpnia 1889 r. przez Leona XIII, Naszego Poprzednika. Postanowienia dekretu odnoszą się życzliwie do Instytutów: wyjaśniają jednak, że św. Kongregacja ilekroć wyraża się z uznaniem i zatwierdza Instytuty, to bynajmniej nie jako zakony o ślubach uroczystych, albo jako pobożne stowarzyszenia, w których, poza ogólnymi wymaganiami prawa, kościelnego, nie składa się ślubów zakonnych w ścisłym tego słowa znaczeniu, przyjmowanych w imieniu Kościoła przez uprawnionego przełożonego, lecz tylko prywatne. Nadto św. Kongregacja wyjaśnia, że wymienione stowarzyszenia pod tym jedynie warunkiem uzyskują zatwierdzenie; że są dokładnie znane swoim Ordynariuszom i podlegają całkowicie ich jurysdykcji.

Św. Kongregacja Biskupów i Zakonników wyświeśliła charakter Instytutów i usunęła przeszkody stojące na drodze do ich rozwoju. W naszych czasach Instytuty świeckie rozszerzyły się znacznie, i lecz bez rozgłosu, przybierając różne formy bądź odrębne, bądź zbliżone do zakonów czy stowarzyszeń. Nie uwzględniła ich Konstytucja Apostolska "Condité a Christo", która zajęła się tylko zgromadzeniami zakonnymi. Także Kodeks Prawa

Kanonicznego celowo pominął milczeniem, a decyzję w ich sprawie, ponieważ wydała się jeszcze nie dojrzała, pozostawił przyszłemu ustawodawstwu.

Rozważyliśmy to wszystko w głębokim poczuciu obowiązku i ojcowskiej miłości do dusz, które żyjąc w świecie, tak bohatersko dążą do świetności. Celem naszym było wprowadzenie rozróżnienia stowarzyszeń, uznanie za prawdziwe tych Instytutów, które rzeczywiście dążą do pełnej doskonałości, uniknięcie niebezpieczeństwa powoływania do życia nowych Instytutów zakładanych tak często bezcelowo, wprowadzenie zasady, aby Instytuty zasługujące na zatwierdzenie otrzymywały właściwą prawną ordynację zgodną z ich celem i warunkami. Postanowiliśmy przeprowadzić to samo dla Instytutów świeckich, co nieśmiertelnej pamięci Poprzednik Nasz Leon XIII, z taką mądrością i rozważą dokonał dla zgromadzeń o ślubach prostych w Apostolskiej Konstytucji "Condité a Christo".

A zatem statut ogólny Instytutów świeckich, przejrany dokładnie przez Najwyższą Kongregację świętego Oficjum, jako władzę kompetentną, starannie uzupełniony z Naszego polecenia przez Św. Kongregację dla Spraw Zakonnych, niniejszym pismem zatwierdzamy; załączoną poniżej ustawę powagę apostolską ogłaszamy, uchwalamy i postanawiamy.

Troskę nad wykonaniem mniejszej ustawy powierzamy Św. Kongregacji dla Spraw Zakonnych, udzielając jej wszelkich ku temu potrzebnych uprawnień.

Ustawa o Instytutach świeckich

Art. I.

Stowarzyszenia kleryckie bądź laickie, których członkowie wywiecie się żyją, według rad ewangelicznych, celem zdobycia doskonałości chrześcijańskiej i sprawowania w całej pełni apostołstwa, dla odróżnienia od innych Stowarzyszeń wiernych (część III ks. II Kodeksu Pr. Kan.), noszą nazwę Instytutów albo Instytutów świeckich, oraz podlegają normom prawnym tejże Konstytucji Apostolskiej.

Art. II.

§ 1. Ponieważ Instytuty świeckie nie wymagają trzech publicznych ślubów zakonnych (kan. 1308 § 1 i 488 1°) i nie zobowiązują swych członków do prowadzenia życia współczesnego, ani zamieszkiwania pod jednym dachem (kan. 487 i nast. i 678 i nast.), zgodnie z normą kanonów:

1° Z przepisu prawa nie mogą nazywać się zakonami (kan. 487 i 488 1°), ani stowarzyszeniami prowadzącymi życie wspólne (kan. 673 § 1);

2° Nie obowiązują ich prawa zakonów, ani stowarzyszeń życia wspólnego i nie mogą się nim posługiwać; wyjątek stanowi wypadek, gdy znajduje zastosowanie jakiś przepis prawa zakonnego, a szczególnie prawa stowarzyszeń bez ślubów publicznych.

§ 2. Instytuty, obok zachowania ogólnych przepisów prawa kanonicznego, odnoszącego się do nich, rządzą się jako własnym prawem, odpowiadającym ich szczególnemu charakterowi, następującymi przepisami:

1° Ogólnymi normami niniejszej Konstytucji Apostolskiej, które stanowią zasadniczy statut jakby dla wszystkich instytutów świeckich.

2° Przepisami praw, które św. Kongregacja dla Spraw Zakonnych odpowiednio do potrzeb lub wymagań życia, postanowi wydać, tłumacząc Konstytucję Apostolską, albo uzupełniając i stosując do wszystkich, lub niektórych Instytutów.

3° Szczegółowymi Konstytucjami zatwierdzonymi zgodnie z artykułami V - VIII nin. Konstytucji, które zarówno ogólne, jak i szczegółowe zasady przytoczonego prawa (1° i 2°) w poszczególnym wypadku, odpowiednio uzgodnią z celem Instytutów, ich potrzebami, oraz odmiennymi okolicznościami.

Art. III.

§ 1. Żeby jakieś Stowarzyszenie wiernych, zgodnie z zasadami artykułów niżej podanych, mogło powstać jako Instytut świecki, winno, poza ogólnymi wymaganiami, spełniać następujące warunki:

§ 2. Oddanie się na służbę Bogu i gotowość praktykowania doskonałości chrześcijańskiej.

Osoby, które pragną należeć do Instytutów (jako członkowie w ścisłym tego słowa znaczeniu, poza ćwiczeniem się w pobożności i wyrzeczeniu, co obowiązuje wszystkich dążących do doskonałości, winni skutecznie zmierzać do niej, stosując środki wyliczone poniżej:

1° Przyrzeczenie zachowania celibatu i doskonałej czystości, złożonej wobec Boga, poparte stosownie do postanowień norm Konstytucji ślubem, przysięgą lub poświęceniem obowiązującym w sumieniu.

2° Ślub lub przyrzeczenie posłuszeństwa, które by na zawsze związało ich z Bogiem i z pracą apostolską i zgodnie z normami Konstytucji, uczyniłoby ich we wszystkim moralnie zależnymi od władz przełożonych.

3° Ślub lub przyrzeczenie ubóstwa, mocą którego nie mogą dowolnie rozporządzać dobrami doczesnymi, lecz w sposób ściśle określony normami Konstytucji.

§ 3. Przyjmowanie członków do Instytutów oraz powstałe stąd zobowiązania.

Węzły łączące Instytuty świeckie z ich rzeczywistymi członkami winny być:

1° Stałe, zależnie od Konstytucji wieczyste, bądź czasowe, odnawiane co pewien okres czasu (kan. 488, 1°).

2° Wzajemne i zupełne tak, aby zgodnie z normami Konstytucji członkowie całkowicie oddawali się Instytutowi, a Instytut troszczył się o swoich członków.

§ 4. Wspólne siedziby i domy Instytutów świeckich.

Instytuty świeckie, chociaż nie nakładają na swoich członków obowiązków wspólnego życia (Art. II § 1), czy to zamieszkiwania pod tym samym dachem, jednak ze względu na potrzeby i korzyści, winny posiadać jeden lub kilka domów wspólnych, gdzie:

1° mieściłby się zarząd główny, lub okręgowy,

2° mogliby przebywać, albo zbierać się członkowie celem duchownego urobienia się, odbywania rekolekcji itp.,

3° mogliby znaleźć schronienie członkowie słabsi zdrowiem, lub z innych względów potrzebujący opieki, albo tacy, którym nie wypada przebywać prywatnie u siebie lub u innych.

Art. IV.

§ 1. Instytuty świeckie (Art. I) są zależne od św. Kongregacji dla Spraw Zakonnych przy zachowaniu praw św. Kongregacji Krzewienia Wiary, zgodnie z postanowieniami kanonu 252 § 3, odnoszącego się do Stowarzyszeń i Seminariów Misyjnych.

§ 2. Stowarzyszenia, które nie odpowiadają celowi określonemu to Art. I, jak również te, którym brak jakiegoś z warunków wymienionych w Art. II i III niniejszej Konstytucji, rządzą się prawem Stowarzyszeń wiernych, o których jest mowa w kan. 684 i nast. i są zależne od św. Kongregacji Soboru, przy zachowaniu przepisów kan. 252 § 3 odnoszących się do terytoriów misyjnych.

Art. V.

§ 1. Biskupi, nie zaś Wikariusze Kapitulni lub Generalni, mogą zakładać Instytuty świeckie i erygować je jako osoby prawne, zgodnie z postanowieniami kan. 100 §§ 1 i 2.

§ 2. Niechaj Biskupi jednak nie zakładają Instytutów i nie pozwalają zakładać ich bez porozumienia się z św. Kongregacją dla Spraw Zakonnych, zgodnie z postanowieniami kan. 492 § 1 i Art. następnego.

Art. VI.

Aby Biskupi uprzednio zabiegający o erekcję Instytutów, zgodnie z postanowieniem Art. V § 2, mogli otrzymać władzę ich erygowania, winni powiadomić św. Kongregację dla Spraw Zakonnych co do zastosowania w danym wypadku wydanych przez nią norm prawnych oraz przepisów wynikających z jej stylu i z praktyki, które obowiązują przy erekcji Zgromadzeń i Stowarzyszeń życia wspólnego.

Art. VII.

§ 1. Instytuty świeckie, które uzyskały aprobatę lub dekret pochwalny od Stolicy Apostolskiej, są odtąd na prawie papieskimi (kan. 488, 3° i 673 § 2).

§ 2. Aby Instytuty świeckie na prawie diecezjalnym mogły otrzymać od Stolicy Apostolskiej dekret pochwalny, lub aprobaty, mają być zastosowane, według wymogów św. Kongregacji dla Spraw Zakonnych, wszystkie odpowiednie w danym wypadku normy, oraz

przepisy, stosowane w praktyce tejże Kongregacji, w odniesieniu do Zgromadzeń i Stowarzyszeń życia wspólnego, bez względu na to, czy teraz lub w przyszłości będą wydane.

§ 3. Przy pierwszym, dalszym, a jeśli sprawa wymaga, ostatecznym zatwierdzeniu tych Instytutów, oraz ich konstytucji, należy się trzymać następujących przepisów:

1° Sprawy według przyjętego zwyczaju opracowane i poparte głosem przynajmniej jednego konsultora i wyjaśnione rozprawą, winny być roztrząsane na Komisji Konsultorów pod przewodnictwem J. Eks. Sekretarza tejże św. Kongregacji, albo jego zastępcy.

2° Z kolei całą sprawę należy przekazać do decyzji plenarnego posiedzenia Kongregacji pod przewodnictwem J. Em. Ks. Kardynała Prefekta, przy udziale wytrawnych Konsultorów, zaproszonych stosownie do potrzeb, celem dokładnego rozpatrzenia sprawy.

3° Wyniki obrad J. Em. Kardynał Prefekt albo J. E. Sekretarz winien przedstawić Papieżowi do jego ostatecznej decyzji.

Art. VIII.

Instytuty świeckie, poza własnymi prawami, jeśli są, lub w przyszłości będą wydawane, podległe są Ordynariuszom miejscowym według norm prawnych, obowiązujących Zgromadzenia nie wyjęte i Stowarzyszenia życia wspólnego.

Art. IX.

Zarząd wewnętrzny Instytutów świeckich, przy zastosowaniu, według wymogów św. Kongregacji, odpowiednich w danym wypadku przepisów, może być tworzony na wzór władz Zakonnych i Stowarzyszeń życia wspólnego, stosownie do charakteru, celu i okoliczności.

Art. X.

Niniejsza Konstytucja Apostolska nie wprowadza żadnych zmian w zakresie praw i obowiązków Instytutów już utworzonych i zatwierdzonych przez Biskupów w porozumieniu się ze Stolicą Apostolską, lub przez samą Stolicę Apostolską.

Ustawę tę wydajemy i ogłaszamy, postanawiając, że niniejsza Konstytucja Apostolska otrzymuje i zachowa swą moc prawny oraz że wchodzi w życie, uchylając wszelkie przeciwne jej rozporządzenia.

Nikomiu nie wolno ogłoszonej przez Nas Konstytucji naruszyć lub zuchwale jej się przeciwstawić.

Dan w Rzymie u św. Piotra 2 lutego, w dzień Oczyszczenia N. M. P., roku 1946, ósmego naszego Pontyfikatu.

PIUS PP. XII

Przypisy:

1. Pius XI, *Nuntium radiophonicum ad religiosos*, Por. AAS, XXIII., 1931, str. 67.
2. Por. Tertulian, *Ad uxorem*, ks. I roz. IV. [ML, I. 1281], Ambroży, *De virginibus I*, 3, II [ML. 16, 202]; Eucharius z Lyonu *Exhortatio ad Monachos*, I. [ML. 50, 865]. Bernard, *Epistola CDXLIX* [ML, 1862, 641]; t. *Apologia ad Guilielmum*, roz. X, [ML, 182, 912].
3. Mat. XVI, 24; XIX, 10-12. 16-21; Mk. X, 17-21, 23-30; Łk XVIII, 18-22, 24-29. XX, 34-36.)
4. I Kor. VII, 25-35, 37-38, 40; Mt. XIX, 27; Mk. X. 28; Łk. XVIII. 28; Dz. Ap. XXI, 8-9; Apok. XIV, 4-5.
5. Łk. VIII, 15; Dz. Ap IV, 32, 34-35, I Kor. VII, 25-35, 37-38, 40; Euzebiusz, *Historia Ecclesiastica*, III, 39 [MG. 20, 297].
6. Ignacy, *Ad Polycarpum*, V [MG. 5, 724]; Polikarp, *Ad Pihppen*. V, 3 [MG. 5, 1009]; Justyn Filozof, *Apologia I pro Christianis* [MG. 6, 349]; Klemens Aleksandryjski, *Stromata* [MG. 8, 224]; Hipolit. *In Proverb*. [MG. 10, 628]; t. *De Virgins Corinthraca* [MG. 10, 871-874]; Orygenes, *In Num, hom. 2, I* [MG, 12, 590); Metody, *Convivium decem virginum* [MG. 18, 27-220]; Tertulian, *Ad uxorem*, Ks. I Rozdz. VII-VIII [ML. 1, 1286-12871; t. *De resurrectione carnis* rozdz. VIII [ML. 2, 806]; Cyprian, *Epistola XXXVI* [ML. 4, 327]; t. *Epist. LXII*, II [ML. 4, 366]; *Testimon, adv. ludćos*, ks. III, Roz. LXXIV [ML. 4, 771]; Ambroży, *De viduis*, II in. [ML. 49, 1094]; Atenagoras, *Legatio pro Christianis* [MG. 6, 965].
7. Dzieje Ap., XXI, 8-10; por. Ignacy Antioch, *Ad Smyrn*, XIII [MG. 3, 717]; t. *Ad Polyc*, V [MG. 5, 723], Tertulian, *De virginibus velandis* [ML. 2, 935 sqq]; t. *De Exhortatione castitatis*, rodz. VII [ML. 2, 922]; Cyprian, *De habitu virginum*, II [ML. 4, 443]; Hieronim. *Epistola LVIII*, 4-6 [ML. 22, 382, 583]; Augustyn, *Sermo CCXIV* [MU 38, 1070]; *Contra Faustum Mamchćum*, ks. V Roz. IX [ML. 42, 226].
8. Por. Oplatus, *De schismate donatistarum*, ks. VI [ML. II, 1071 sqq.]; Pontyfikał Rzymski II, *De benedictione et consecratione virginum*
9. Konst. *Conditćlig; a Christo Ecclesić*, 8 grudzień 1900; por. Leon XIII, *Acta*, tom. XX, str. 317-327.
10. Por. XIX, 7; Rzym, II, 11; 2. Por. Efez. III, 25.
11. Mi V, 48; XIX, 12; Kol. IV, 12; Jak. I, 4.
12. Św. Kongr. Biskupów i Zakonników, dekret *Ecclesia Catholica*, 11 sierpień 1889; por. ASS, XXIII, 634.
13. Tamże.
14. Tamże.